van namen aan de dieren; uit zijn genieten van de heerlijkheid van het paradijs; en het onderwerpen der natuur blijkt, — ook normaal was in zijn kennen, genieten en beheerschen der wereld.

Dan, met de zonde, die juist overtreding was van de *zedewet*, kwam als straf de verduistering van het verstand en der rede. En toen is niet slechts verdonkerd het oordeel over goed en slecht; maar ook over waar en onwaar, over schoon en leelijk, over doelmatig of ondoelmatig bij het bearbeiden der natuur.

En al wat er nu is waar te nemen onder de volkeren of de menschen van logisch denken of meer esthetistischen zin of meer technische bekwaamheid boven anderen, is vrucht van Gods gemeene Gratie, die de gevolgen van de zonde tempert. En zoo ook dat er nog religie en zedelijkheid onder de volkeren en menschen is.

Maar het is Gods bijzondere Genade, die een mensch in het centrum van zijn wezen wederbaart, zijn zonde verzoent en een nieuwe gehoorzaamheid aan Zijn wet, Zijn zedewet, in zijn hart werkt. En eens, wanneer in de verloste menschheid, al de gevolgen van de zonde zullen zijn weggedaan, zal op de nieuwe aarde ook het kennen, het genieten en het arbeiden bij alle normaal zijn,

„Gij antwoordt mij niet."

Ik schreie tot U, maar Gij antwoordt mij niet; ik sta, maar Gij acht niet op mij.
Job 30 : 20.

Een wezenlijk gebed roept om een antwoord, om een antwoord van Boven, een antwoord van Gods zij.

Lang niet *alle* bidsel; wat hier opzettelijk met dit woord der laagschatting wordt uitgedrukt, om het machtig onderscheid tusschen een puur vormelijk prevelen en een innig smeeken uit het diepst der ziel scherpgekant op den voorgrond te plaatsen.

Ge faalt en feilt, zoo ge aan het vormelijk prevelen *alle* waarde ontzegt. Ook in het vormelijk bidden schuilt een gebed-onderhoudende kracht. En dat toeft dan maar, tot er plotseling in dat doode bidden de vonk van boven schiet, en op eens vlamt het echte bidden weer uit het doode bidden op.

Maar al is het door en door onwaar, te zeggen, dat wie bloot vormelijk bidt, beter deed met dan maar niet te bidden, toch dient even beslist uitgesproken, dat een dood gebed een besmet gebed is, waarover de vurige bidder straks de verzoening inroept.

Als ge in het *wezen* van het gebed wilt indringen, moet daarom alle begin zijn, dat ge het vormelijke gebed er afschuift, en nu alleen uw aandacht richt op wat wezenlijk smeeken, smeeken van de ziel is; en van al zulk smeeken nu geldt de vaststaande regel, dat wie bidt wacht op een *antwoord*; zooals oudtijds in een openbaring, door een uitspraak in de ziel, door een gezicht, of door een engelverschijning; of ook gelijk nu, door een verhooring van ons gebed, door een verrassende ontmoeting, of door een gewaarwording in de ziel, die de Heilige Geest in ons werkt.

Maar altoos wacht wie godzaliglijk bidt een *antwoord*.

Een antwoord, niet alleen als hij in zijn gebed iets vraagt, maar ook als hij in zijn gebed aanbidt, looft of dankzegt. Immers ook wie aanbidt, looft en prijst, bedoelt volstrekt niet alleen, dat hij die woorden ter verheerlijking van Gods Naam en Majesteit zal uitspreken, maar wel terdege dat zijn God, tot Wien hij bidt, dien lof en die dankzegging van zijn lippen en uit zijn ziel zal aannemen. Ook die lof, die prijs, die aanbidding der dankende ziel heet in de Schrift een offerande. Zelfs noemt de Schrift dit „de varren der lippen" of de „vrucht der lippen", om de duidelijke beteekenis van een *offerande*, die in zulk aanbidden ligt, te doen uitkomen. En nu zegt de historie van den eersten broedermoord ons reeds, dat er een offerande is die God aanneemt, maar ook een offerande die hij verwerpt; en nooit duidelijker dan in Kains woede en toorn komt uit, hoe het menschelijk hart ook bij elke offerande wacht op een *antwoord Gods*.

Maar dat antwoord komt niet altoos. Soms blijft het uit. En te midden van den weedom des harten en het verdriet der ziel is niets zoo pijnlijk noch zoo grievend smartelijk, als dat uitblijven van een antwoord des Heeren.

Hoor het aan Job toen hij uitriep: „Ik schreie tot u, *maar Gij antwoordt mij niet*; ik sta, maar gij acht niet op mij". En nog sterker komt dit uit, als de Messias zelf in Psalm 22 klaagt: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten! Mijn God, ik roep des daags, *maar Gij antwoordt niet*, en des nachts en ik heb geen stilte". Of ook als het bij Micha heet: „De zieners zullen beschaamd worden, *want er zal geen antwoord Gods zijn*".

Dat niet-antwoorden ligt dus volstrekt niet altoos aan schuld van den bidder. Bij Messias althans is dit geheel ondenkbaar. Ook weet ieder uit zijn eigen gebedsleven wel, dat hij soms antwoord kreeg, als zijn ziel hem beschuldigde, en dat omgekeerd het antwoord van zijn God niet zelden uitbleef juist dan, als zijn gebed innig en waarachtig was geweest.

Zeker, talloos zijn de gevallen, waarin het antwoord Gods uitblijft, omdat ons gebed zonde op onze lippen was. Het niet antwoorden van Gods zijde vindt zeer stellig zijn oorzaak en aanleiding bij tal van personen en in tal van oogenblikken zijn grond in de zondige gesteldheid van het hart onder het bidden.

Maar het is niet waar, dat de zonde van een bidder de *eenige* oorzaak zou zijn, waarom God zijn antwoord op het gebed inhoudt.

De beste bidders onder Israel klagen er telkens en gedurig over, dat ook op hun gebed het antwoord van hun God uitbleef, en steeds was dat hun een oorzaak van diepe smart; en juist in dit smartgevoel kwam uit, dat het gebed innig aan de ziel ontweld en ernstig en oprecht gemeend was.

Het *Lama Sabachtani* op het kruis toont ons het hoogste toppunt, waartoe die weedom van de menschelijke ziel klimmen kan, en sterker dan ooit anders bleek op Golgotha, hoe dit niet-antwoorden van Gods zijde *opzettelijk* kan zijn.

Op Karmel ging de strijd ook om een *antwoord* van Boven.

Elia en de Baälpriesters, ze erkenden het beide, dat als God leeft, en de mensch tot Hem bidt, er een teeken van leven van Gods zijde moet komen; een antwoord op zijn roepen.

Dat antwoord zochten de priesters bij hun Baal, en Elia zocht het bij Jehovah. En al den dag werd het één roepen uit duizend monden: „Baal, antwoord ons, antwoord ons!" en ze sneden zich met messen en priemen, omdat er geen antwoord kwam. Toen bad ook Elia en God antwoordde door vuur.

Hier gold het den strijd, of de God dien men aanriep, antwoorden *kon*. Een God die er niet was en niet leefde, *kon* niet antwoorden. Jehovah die leefde in heerlijkheid, *kon* antwoorden, en het ontzettend antwoord daalde in vuur van den hemel.

Maar dit *kunnen* antwoorden is niet genoeg. God moet ook *willen* antwoorden; en het *Sabachtani* is juist de hoogste uitdrukking van de ontzettende waarheid, dat God dit soms opzettelijk *niet wil*, en dan niet bij toeval of vergissing, maar naar zijn raad en bestel zijn antwoord inhoudt

Inhoudt ook als zijn kind blijft roepen, inhoudt ook als de beste bidder zijn ziel voor Hem uitstort, inhoudt dan zelfs, als zijn eigen lieve Zoon tot hem schreit van het Kruis.

Juist daarom ligt er in dat roepen aan het Kruis vertroosting; vertroosting voor alle ziel die roept en geen antwoord krijgt. Anders toch zou het zwijgen Gods licht de wanhoop in de ziel storten. Maar als nu blijkt, dat zelfs het gebed van Gods eigen Zoon zonder antwoord bleef, wat zou de zondige bidder dan klagen of in wanhoop overslaan, als ook hij met den Zoon van God gerekend wordt?

Is dit niet-antwoorden dan wilkeur van Gods zijde?

Dat zij verre. Geheel zulk denkbeeld is in God ondenkbaar. Ook dit niet-antwoorden Gods op ons gebed is uitvloeisel van het liefdeleven, waarmee God de ziel van zijn kind omwikkelt.

Het gevaar ligt voor de hand, dat we in ons gebedsleven de gave Gods en niet God zelven zoeken. Ons bidden is bijna altoos het inroepen van Gods hulpe, van zijn bijstand, van zijn uitreddende en zegenende macht; en zoo zelden komt ons gebed er toe, om, geheel afziende van ons zelven, van ons eigen belang en van onzen eigen noodstand, in de eerste plaats God zelve te bedoelen.

Het *Onze Vader* onderwijst ons dit wel. Het leert ons eerst bidden om de heiliging van Gods naam, om de komst van zijn Koninkrijk, om het volbrengen van zijn wil, en gaat eerst daarna over tot de bede om ons brood, om de vergeving van onze zonden en om onze verlossing van den booze.

Doch juist dit is onze zielsellende, dat we zoo zelden, zelfs in ons bidden, op die heilige hoogte van het *Onze Vader* staan.

Dit nu deert het teedere liefdeleven tusschen God en onze ziel.

Bidden om voorziening in eigen nood is wel natuurlijk, maar komt toch altoos uit de liefde voor ons zelven op. Het is dan onze God, die ons helpen, ons bijstaan, ons redden moet, en zoo wordt het soms of God er alleen was en bestond om onzentwille, ons ten behoeve, om ons uit nood te redden.

Liefde nu is anders.

Liefde voor God in het gebed is, dat we het eerst en het meest vervuld zijn met wat Gods naam, Gods eer, Gods mogendheid verheerlijkt.

Staat het nu vast, dat juist alleen de liefde rijk maakt en de ziel verheft, zoo is het genade en niets dan zoekende genade, zoo God de Heere ons door het tijdelijk niet-antwoorden op ons gebed, ons dieper in het liefdeleven inleidt, ons egoïsme in het gebed terugdringt, en de liefde ook in ons gebedsleven komt opwekken.

En daarom, verflauwt niet in uw ziele, als het antwoord op uw gebed uitblijft. Daarge laten dat dit antwoord niet aanstonds behoeft te komen, en dat u zoo dikwijls van achteren bleek, hoe God te zijner tijd u toch zijn antwoord schonk, er is geen enkele reden voor u, om als God u niet antwoordt, te vertsagen.

Waarom zou wat aan de heiligen Gods in oud- en nieuw Verbond is overkomen, ja, hetgeen uw Heiland in zijn bange stervensure aan het Kruis doorworstelde, u moeten gespaard blijven?

Juist dat niet-antwoorden van uw God, als uw ziel tot Hem schreit, kan een teeken zijn, dat uw God uw ziel liever heeft dan gij die zelve hebt. Een teeken dat Hij uw zielsleven en uw gebedsleven tot hooger standpunt wil opheffen, u wil inleiden in de diepere wegen der liefde, en u, juist door u *niet* te antwoorden, een heerlijker toekomst voorbereidt, waarin ge beter bidden, zaliger smeeken, en dan veel heerlijker antwoord ontvangen zult.

Zelfs onder menschen ziet ge herhaaldelijk, hoe een tijdelijk zich terugtrekken van wie u liefheeft, middel is om inniger liefde op te wekken.

En hoeveel te meer geldt dit dan niet bij Hem die zelf *de* Liefde is, en juist door een wolk tusschen u en zijn Majesteit te doen trekken, u tot hooger en rijker liefdesgenieting opvoert.

Amsterdam, 18 Dec. 1903.

Gods openbaring en het Recht.

I.

Het principieel debat in de Tweede Kamer, zoo meesterlijk ingeleid door Prof. v. d. Vlugt over de vraag, of weerkracht tegenover socialisme en materialisme op den duur alleen afdoende kan geboden worden door het geloof aan de Openbaring Gods, heeft tot een niet onbelangrijke nabetrachting in de pers aanleiding gegeven, waarbij inzonderheid het betoog van Prof. Groenewegen in *De Hervorming* om aandacht vraagt. Hij neemt toch in dezen principieelen strijd een geheel ander standpunt in, dan de liberale woordvoerders, Prof. v. d. Vlugt incluis, verdedigden, en heeft dus recht op nader antwoord.

De liberale partij hield staande, dat de wetenschappelijke bestrijding van het socialisme door haar tolken genoegzame wapenen gaf, om den invloed van deze verderfelijke richting bij het volk tegen te gaan. Zelfs Prof. v. d. Vlugt kwam met zijn gemoedelijk vroom betoog niet boven deze stelling uit. Braakensiek teekende dan ook met zijn geestige pen volkomen juist de situatie, toen hij Prof. v. d. Vlugt, na het gehouden debat, met een zucht van verlichting de witte das liet ruilen voor de zwarte. De witte dominees das, of zonder beeldspraak, de vroomheid, de religie, de „verborgen omgang der ziel met God", gelijk Prof. v. d. Vlugt het noemde, behoort volgens dezen vromen liberaal in de binnenkamer, maar is contrabande op den katheder of in het parlement. Roerend klinkt zijn woord, wanneer hij u toefluistert, hoe de diepste drang der ziel hem uitdrijft om God te aanbidden, en de ernst van die betuiging mag geen oogenblik worden verdacht. Maar het uitdragen van dien naam van God in deze wereld, op het gebied van wetenschap en staatkunde, school en politiek, is in het oog dezer mystiek vromen erger dan profanie. Ze staan daarin lijnrecht tegenover het Calvinisme, dat mystiek even innig dien verborgen omgang met God zoekt, maar om juist in dien omgang de kracht te vinden om door het geloof de wereld op te eischen voor God, en niet te rusten voor alles wat in hemel en op aarde is, de knie buigt voor onzen God en Koning.

Het dualistisch standpunt van Prof. van der Vlugt schijnt ons met den aard der religie zelf in strijd. Nooit en nergens heeft de religie zich laten opsluiten in de binnenkamer des gemoeds. Waar ze optrad, bleek ze steeds de *centrale* macht in het menschelijk leven, die van het binnenste heiligdom uit, heel het denken en willen, peinzen en handelen van den mensch beheerscht. Gelijk Christus zelf heeft gezegd: Dit is het eerste en het groote gebod: Gij zult liefhebben den Heere uwen God niet alleen met geheel uw hart, maar ook met geheel uw zieleleven, met geheel uw verstand en met al uwe krachten.

Prof. Groenewegen erkent dan ook volmondig, dat in het antwoord, dat de Minister aan Prof. v. d. Vlugt gaf, veel waars schuilt:

> Wij kunnen ons voorstellen dat een welsprekend man als de Minister, met kracht en overtuiging zulke dingen bewerende, indruk maakt.
>
> Die indruk hangt samen met een element van waarheid in zijne woorden.
>
> Waar is o. a. dat het liberale leven (niet het liberale recht of de liberale wetenschap), heel in 't algemeen het leven der aan Roomsche en oud Protestantsche leeringen ontgroeide kringen vervreemd is van godsgeloof en godsdienst. Daar is onzekerheid niet alleen omtrent hetgeen men gelooft en gelooven moest; erger: daar heerscht onkunde en onverschilligheid omtrent zaken van religie en kerk en godsdienstig gemeenschapsleven; daar is dom hooghartig negeeren van de hoogste levensvragen bij niet weinigen onder zoogenaamd verlichten; daar is verwereldlijking in veler denken en doen.
>
> Waar is ook, dat daarmede samenhangt het bedroevend succes der materialistische wereldbeschouwing en de aanmatiging van allerlei atheïstische litteratuur, die eenerzijds een verderfelijk eenzijdige richting heeft gegeven aan verschillende wetenschappelijke studiën en den schijn heeft gewekt alsof bijv. natuurstudie tot ongeloof voeren moest, en anderzijds het prac, tisch materialisme, dat in de meest banale levensopvatting gelegenheid heeft geschonken, zich met schijn van waarheid en wijsheid bij het jongere geslacht aan te bevelen.
>
> Waar is ook, dat de vroomheid des harten in Roomsche en Protestantsche kringen als een heilig erfgoed eerbiedig bewaard, een macht ge, ja het machtigste weermiddel is gebleken tegen dit kwaad. Niet de wetenschap noch de geleerde boeken, maar het diepe, warme overtuigingsleven heeft aan de godsdienstloosheid en de twijfelzucht toegeroepen: tot hiertoe en niet verder. En de diepere en breedere wetenschap doet reeds meer en meer recht wederva ren aan deze intuïtie van het vroom gemoed.

Maar niettegenstaande deze gulhartige erkenning, dat in de praktijk het „liberale leven" het socialisme en materialisme in de hand werkte en de heiligste goederen der natie het trouwst bewaard bleven bij de „partijen des geloofs", meent hij toch, dat de aangegeven tegenstelling niet juist is.

In de eerste plaats niet, omdat volgens dezen ethisch-modernen theoloog het geloof aan de openbaring Gods als fundament van onze rechtsbeschouwing volstrekt niet het monopolie is van Roomschen en Gereformeerden, maar bij allen gevonden wordt, die de gerechtigheid uit den Goddelijken wil laten opkomen:

> Maar onwaar, door en door onwaar is de bewering, dat deze geloofsverzekerdheid, deze levende en levenskrachtige, voor geen wetenschappelijke dwaling of aanmatiging wijkende verzekerdheid omtrent God en zijn zelfopenbaring in natuur, geschiedenis en mensch, het monopolie zou zijn van Rome's of Calvyn's volgelingen.
>
> Onwaar eveneens de bewering, dat dit bouwen op God, dit leven uit geloof, en dit aanvaarden van waarheid en gerechtigheid als goddelijken wil, dat dit alles afhankelijk zou zijn van Roomsche of Calvinistische dogmen omtrent natuur, rede en Schrift.

Naar het ons voorkomt, bestrijdt Prof. Groenewegen hier wat door niemand is beweerd. De strijd ging niet hierover, of Gereformeerden en Roomschen alleen in het bezit waren van een deugdelijk wapen tegen de socialisten, maar over de vraag, of tegenover de partij der revolutie de rechtsorde voldoende kon worden gehandhaafd, wanneer men niet uitging van de erkenning, dat het recht niet een product is van menschelijke evolutie of een geheimzinnige macht, die op onverklaarbare wijze boven den mensch staat, maar het uitvloeisel van Gods heiligen wil, die met majesteit heerscht over den mensch.

Indien Prof. Groenewegen in dit geding principieel aan onze zijde plaats neemt, dan kan deze hulp dankbaar aanvaard. Maar hij vergete daarbij tweeërlei niet.

Vooreerst, dat zooals thans de politieke partijen in ons vaderland tegenover elkander staan, de erkenning dat het recht uitvloeisel is van Gods wil, thetisch *alleen* gevonden wordt bij de anti-revolutionnaire en roomsche Staatspartij. Geen van de talrijke fracties der liberale partij, zelfs Prof. v. d. Vlugt niet, heeft die erkenning op haar program van beginselen geschreven.

En in de tweede plaats is het niet juist, dat wel het „liberale leven", gelijk Prof. Groenewegen het noemt, maar niet de liberale wetenschap of het liberale recht uitgaat van de principieele loochening, dat het recht uit God zou zijn. Het gaat hier toch niet om de vraag, gelijk Prof. Groenewegen het zeer handig omdraait, of „waarheid en gerechtigheid" als ethische deugden door God gewild zijn; want dat stemt ieder toe, die nog aan het bestaan Gods gelooft; maar of de rechtsorde zelf en de normen, die haar beheerschen, door God zijn gesteld en dies met Goddelijk gezag zijn bekleed. Laat Prof. Groenewegen ons één wetenschappelijk werk aanwijzen van onze liberale rechtswetenschap, waarin die belijdenis als grondslag en fundament der rechtsbeschouwing wordt gegeven. En indien hij dit niet kan, laat hij dan ook ridderlijk erkennen, dat de onderscheiding tusschen het „liberale leven" en het „liberale recht" niets dan een fictie is.

De Hervormde Kerk en het Socialisme.

Het droeve besluit door de „Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk" genomen in zake de socialisten, heeft, zoodra het bekend werd, algemeen verontwaardiging gewekt. Een kerk, die zich bij voorkeur de „vaderlandsche kerk" noemt; die zich liefst als de „officieele kerk van Nederland" aandient; die bij alle openbare gelegenheden er bijzonder roem op draagt, dat zij in bijzondere relatie staat tot ons Vorstenhuis, en die desniettegenstaanden de socialistischen predikanten ongehinderd toestaat de zielen te verderven en den revolutiegeest aan te wakkeren; is een zoo weerzinwekkend schouwspel, dat men zich met verbazing afvraagt, hoe zulk een gruwel zonder een luid protest van allen, die nog in het Evangelie gelooven, kan geschieden.

Des te meer belang heeft het daarom, na te gaan, wat de Synode tot dit besluit dreef. In een zeer belangrijke beschouwing, die in de *Kerkelijke Courant* over de handelingen der Synode het licht zag en die blijkbaar van een welingelicht persoon afkomstig is, worden nu de officieele stukken publiek gemaakt. De zaak kwam in de Synode aan de orde naar aanleiding van een klacht, door de classis Den Briel ingebracht, die aldus luidde:

> De classis Brielle;
>
> „overwegende:
>
> „dat in art. 11 Alg. R. onder de dingen die „steeds het hoofddoel moeten zijn van allen „die in onderscheidene betrekkingen met het „kerkelijk Bestuur belast zijn, ook behoort de „bewaring van orde en eendracht en de aan„kweeking van liefde voor koning (koningin) „en vaderland;
>
> „dat allen die tot de Evangelie-bediening in „de Ned. Herv. kerk worden toegelaten, beloven, „dat zij in het dies besef van hunne roeping „en in vertrouwen op God in het werk der „Evangelie-bediening met ijver en trouw zullen „werkzaam zijn overeenkomstig de beginselen „en het karakter der Herv. Kerk hier te lande „(art. 27 v/h R. van het Examen); „dat zij „daarna eene beroeping aannemende door aan„vaarding en onderteekening van den beroep„brief zich verbinden om door leer en voor„beeld alles te doen wat een Herder en Leeraar „overeenkomstig Gods heilig woord volgens de „verordeningen der kerk betaamt;
>
> „dat hiermede in openbaren strijd zijn het „doel en streven der sociaal democraten, die „den godsdienst haten, de koningin en alle „overheid weerstaan;
>
> „dat in de treurige dagen die ons Vaderland „in het begin dezes jaars doorleefd heeft, zelfs „predikanten der Ned. Herv. kerk zich als „sociaal-democraten hebben doen kennen en in „plaats van orde en eendracht, twist en twee„dracht, hebben bevorderd, ja wanorde en revo„lutie gepropageerd;
>
> „vraagt de Algemeene Synode der Ned. Herv. „kerk onder verschuldigden eerbied, dat zij zich „rond en duidelijk uitspreke over soodanige „wijze van handelen en zoo noodig bepa„lingen in het leven roepe waardoor verklaard „en uitgemaakt wordt, dat Sociaal-democraten „in hunne verschillende schakeeringen geenerlei „ambt in de Ned. Herv. kunnen bekleeden, ja „zelfs geacht moeten worden niet tot de lid„maten dier kerk te kunnen behooren."

Kloek en fier is dit protest niet. De „verschuldigde eerbied," waarmede de vraag gedaan wordt, doet eerder aan oostersche serviliteit dan aan christelijken moed denken. Ook is de overweging, waarop dit verzoek rust, wel een bewijs, hoe diep het geestelijk leven in de Hervormde Kerk zonk. Dat het socialisme de meest consequente doorvoering is van de revolutie; dat het de Souvereiniteit Gods aantast en ons volk afvoert van Christus, den door God geroepen Koning; schijnt er minder toe te doen. Hoofdzaak is de klacht van deze classe, dat het socialisme de „orde en eendracht" verstoort en niet bevorderlijk is voor „de aankweeking van liefde voor Koningin en Vaderland." Maar hoe dat en onvoldoende dit protest ook wezen moge, het stelde de Synode toch voor de principieele vraag, of de socialistische predikers, „die den godsdienst haten, en de Koningin en alle overheid wederstaan" als predikanten in de Hervormde kerk mochten geduld worden.

De Synode stelde deze klacht in handen van een commissie, die van advies dienen moest, en deze gaf het volgende advies:

> „Waar het eene staatkundige richting geldt, „moet zij allerminst geacht worden geroepen te „zijn, daarover in 't algemeen uitspraken te „doen. Of eene staatkundige richting iemand „uitteraard godsdienstig of ongodsdienstig doet „zijn, is in het algemeen niet uit te maken; „maar hangt van iemands persoonlijkheid af, en „van de meerdere of mindere eenzijdigheid waar„mee hij een beginsel doorvoert. Moet niet „aan het geweten van ieder worden overgelaten „of hij zich zal aansluiten of zich gebonden „blijft achten aan een kerkgenootschap tot op „het oogenblik, dat hij door feiten zijne beloften „breekt of zijne plichten verzuimt, dan treedt „zijn rechter, het kerkelijk Bestuur op, om te „doen wat de wetten en Reglementen hem vol„doende aangeven. Om iemand van te voren „van het lidmaatschap der kerk uit te sluiten „om politieke beginselen zou zeker niet Protes„tantsch zijn."

Overeenkomstig dit advies besloot de Synode „om aan 't verzoek van bovengenoemd deel der classis Brielle niet te voldoen." Een conclusie, die met *algemeene* stemmen aangenomen werd.

De beteekenis van dit besluit kan niet duidelijker worden weergegeven dan door dezen berichtgever, die blijkbaar geheel de opvatting der Synode deelt:

> Door deze, zij het negatieve uitspraak heeft de Synode der Ned. Herv. Kerk in 't jaar onzes Heeren 1903 verklaard, dat sociaal democraten lidmaten, predikanten kunnen zijn en blijven in de Ned. Herv. kerk, dat sociaal-democratie en Christendom elkaar principieel niet aansluiten. Wanneer de sociaal democraten er voor zorgen, dat zij geen dingen doen in strijd met de Reglementen onzer kerk, — dan worden zij zoo min als anderen, om hunne politieke (i. o. sociaal-democratische) beginselen bemoeilijkt. *Hen dewege buiten de kerk te sluiten zou onprotestantsch zijn!*

Hieraan veel toe te voegen, is niet noodig.

Terwijl heel de Christelijke bevolking van ons vaderland steeds klaarder en scherper inziet, welk ontzaglijk gevaar ons in het socialisme bedreigt; terwijl dit socialisme enkele maanden voordat dit besluit der Synode viel, den meest misdadigen aanslag op het gezag en de vrijheid deed; terwijl in het parlement gestreden wordt door onze Christenmannen om den geest des ongeloofs, die in dit socialisme zich openbaart, te beteugelen; verklaart de Synode der Hervormde kerk *met algemeene stemmen*, dat er geen aanleiding is om tegen deze socialistische predikers op te treden.

Althans, zoolang zij niet tegen de „reglementen en wetten" der Hervormde kerk zondigen.

Juist die bijvoeging maakt dit besluit nog te pijnlijker.

Dat deze socialistische heeren openlijk van den kansel af — *De Hervorming* erkende het onlangs — het bestaan van God bestrijden, de onsterfelijkheid der ziel loochenen, een materialistische wereldbeschouwing prediken, die niet alleen met de christelijke, maar met elke religie in onverzoenlijken strijd is — dat alles deert de Synode niet. Het zou onprotestantsch zijn, daarom iemand lastig te vallen. Een ieder moet in zijn eigen gemoed immers ten volle verzekerd zijn.

Maar wanneer de belijders van den Christus, die Gods Woord hooger stellen dan menschelijke wetten en reglementen, in verzet komen tegen de besturen der Hervormde Kerk — denk aan 1834 en 1886 — dan is deze zelfde Synode er als de kippen bij, om deze belijders van den Christus af te snijden, te bannen en uit te werpen.

Er ligt in dit alles zulk een diepe smaad voor de kerk van Christus, zulk een oneer voor Gods heiligen naam, zulk een aanranding van het gezag van Gods Woord, dat men het niet verstaat, dat broeders, die met ons eenzelfde geloof belijden, zulk een gruwel gedoogen.

Denk u Luther en Calvijn, die stillekens het hoofd bogen voor zulk een Synode! Datheen en Moded, die lid bleven van zulk een Kerk! Gomarus en Voetius, die met socialisten broederlijk in een kerkeraad zitting namen!

En toch heeten de mannen, die met zulk een Synode braken, scheurmakers en sectarissen. En de kerk, die aan zulk een Synode gehoorzaamt, wordt de *ware* kerk van Christus Jezus in deze landen genoemd!

Uit de Pers.

In het *Bijblad der Geldersche Kerkbode* zet Ds. Wielenga de verklaring van ons Doopsformulier voort:

> Die afwassching der zonden, d. i. die *vergeving* der zonden (zie vr. 70 Catech.) en *wedergeboorte* (zie art. 34 Geloofsbel.) wordt ons door den Heiligen Doop *betuigd* en *verzegeld*.
>
> Op dat „betuigen" en „verzegelen" moet nu onze aandacht ten scherpste gevestigd zijn. In die beide woorden toch ligt uitgedrukt, wat ons formulier onder de eigenlijke werkzaamheid en geestelijke waardij van den doop verstaat. Zij zeggen ons, welke de verhouding is tusschen het teeken en de beteekende zaak, tusschen den doop en den doopeling.
>
> Om duidelijk te zien wat er staat, moet ge eerst zien wat er *niet* staat.
>
> Er staat niet: Ten tweede *is* de Heilige Doop de afwassching der zonden door Jezus Christus.
>
> Er staat ook niet: De H. Doop *onderstelt* de afwassching der zonden.
>
> Evenmin worden de termen gebezigd, die in het eerste stuk door ons zijn gewonden en spraken van een *leeren* en *vermanen*, dat de doop doet.
>
> Neen, er wordt hier met nadruk *betuigen* en *verzegelen* gezegd.
>
> En wat is betuigen? Het is op iemands overtuiging werken, zoo dat hij overtuigd wordt.
>
> Het is dus veel sterker uitdrukking dan *beteekenen*. Een teeken is iets zichtbaars, dat ons aan iets onzichtbaars doet denken. Het is iets uiterlijks, dat in onze verbeelding de voorstelling wekt van iets dat innerlijk of verborgen is.
>
> Zulk een teeken is de doop ook. Het water heeft in de schepping van God zulke heerlijke eigenschappen ontvangen; het is met zulk een reinigmakende kracht bekleed voor het natuurlijke leven, dat het de geestelijke reiniging en afwassching der zonden door Jezus bloed in het werk der herschepping afschaduwen, in beeld voorstellen of beteekenen kan.
>
> Ook een leerschool is dus het water in het *tweede* stuk. Het geeft hier ook *onderwijs*. Het verricht dus een *dubbele* functie (werkzaamheid). In het eerste stuk, dat der eilende, stelt het op indirecte wijze de onreinheid der ziele aanschouwelijk voor. En hier verzinnebeeldt het op directe wijze de verlossing van die onreinheid door het bloed van Christus.
>
> Art. 34 onzer Belijden's zegt het: „Zoo heeft Hij dan bevolen te doopen al degenen die de zijnen zijn in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, alleen met rein water, ons daar-